KO JE KDO IZBRAN?
SOCIOMETRIČNA ANALIZA PRILJUBLJENOSTI UČENCEV V ODDELKU 6. RAZREDA OŠPP NIS

Raziskovalna naloga

Bizeljsko, marec 2026 mag. prof. inkl. Simona Kovačič

KAZALO VSEBINE

1. UVOD ... 7

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja ... 8

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge ... 8

1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu ... 10

1.4 Raziskovalna metoda ... 11

1.5 Izvirni prispevek k praksi ... 12

2. TEORETIČNI DEL ... 15

2.1 Socialni odnosi v šolskem okolju ... 15

2.2 Razred kot socialna skupina ... 18

2.2.1 Dinamika socialnih vlog in hierarhij ... 18

2.2.2 Oblikovanje podskupin in klike ... 19

2.2.3 Razred kot mikro-kultura ... 19

2.2.4 Vpliv učitelja na socialno dinamiko ... 20

2.2.5 Socialna mreža razreda ... 20

2.2.6 Razred kot prostor socialnega učenja ... 20

2.3 Vrstniška sprejetost in priljubljenost ... 21

2.3.1 Definicija in pomen vrstniške sprejetosti ... 22

2.3.2 Priljubljenost in njen vpliv ... 22

2.3.3 Sociometrični status učencev ... 22

2.3.4 Dejavniki, ki vplivajo na sprejetost in priljubljenost ... 23

2.3.5 Posledice socialne izključenosti ... 24

2.4. Sociometrične metode in analiza socialnih odnosov ... 25

2.4.1 Zgodovinski razvoj sociometrije ... 25

2.4.2 Temeljne metode zbiranja sociometričnih podatkov ... 25

2.4.3 Analiza sociometričnih podatkov ... 26

2.4.4 Sociogram kot vizualni prikaz socialnih odnosov ... 26

2.4.5 Prednosti in omejitve sociometrije ... 27

2.4.6 Uporaba sociometrije v pedagoški praksi ... 27

2.5 Socialna izključenost in tveganja za učence ... 28

2.5.1 Opredelitev socialne izključenosti ... 28

2.5.2 Dejavniki tveganja za socialno izključenost ... 29

2.5.3 Posledice socialne izključenosti ... 29

2.5.4 Socialna izključenost v inkluzivnih razredih ... 30

2.5.5 Preprečevanje socialne izključenosti ... 30

2.6 Povezava med sociometričnim statusom in učnim uspehom ... 31
2.6.1 Sociometrični status in učna motivacija ... 32
2.6.2 Vpliv prijateljskih vezi na učenje ... 32
2.6.3 Negativni vpliv nizkega sociometričnega statusa ... 33
2.6.4 Povezava med sociometričnim statusom, vedenjskimi težavami in učnim uspehom ... 33
2.6.5 Pomen socialne podpore za učni uspeh ... 34
2.6.6 Pedagoške implikacije ... 34
2.7 Pedagoške strategije za spodbujanje socialne vključenosti ... 35
2.7.1 Spodbujanje sodelovanja med učenci ... 35
2.7.2 Razvoj socialnih veščin ... 36
2.7.3 Učiteljeva vloga pri spodbujanju socialne vključenosti ... 36
2.7.4 Mentorstvo vrstnikov ... 37
2.7.5 Uporaba sociometrije v pedagoški praksi ... 37
2.7.6 Strategije za vključevanje učencev s posebnimi potrebami ... 38
3. EMPIRIČNI DEL ... 39
3.1 Legenda šifer ... 39
3.2 Načrt raziskovalne naloge ... 39
3.2.1 Raziskovalni pristop ... 39
3.2.2 Vzorec ... 39
3.2.3 Instrument in postopek ... 39
3.3 Rezultati raziskave ... 40
3.3.1 Pozitivne sociometrične izbire (1. vprašanje) ... 40
3.3.2 Frekvenca prejetih izbir ... 40
3.3.3 Sociometrični status ... 40
3.3.4 Vzajemne izbire ... 41
3.3.5 Socialna struktura razreda ... 41
3.3.6 Zaznana priljubljenost (2. vprašanje) ... 41
3.3.7 Samopodoba (3. vprašanje) ... 41
3.4 Odgovori na raziskovalna vprašanja ... 42
3.5 Pedagoške implikacije ... 42
3.6 Izračun sociometričnih indeksov ... 43
3.6.1 Pozitivni sociometrični indeks (PI) ... 44
3.6.2 Standardizirani sociometrični indeks (z-vrednost) ... 44
3.7 Strokovno poglobljena interpretacija rezultatov ... 45
3.7.1 Socialna hierarhija ... 45

3.7.2 Skladnost med dejanskim in zaznanim statusom 45
3.8 Besedni opis sociograma 46
Sociometrični podatki 46
3.9 Pedagoške implikacije (razširjena strokovna razlaga) 47
4. RAZPRAVA 48
5. ZAKLJUČEK 50
6. VIRI IN LITERATURA 51
7. PRILOGE 53

KAZALO SLIK

Slika 1: Sociogram razred 42

POVZETEK

Raziskovalna naloga z naslovom *Ko je kdo izbran?* obravnava sociometrično analizo priljubljenosti učencev v oddelku 6. razreda osnovne šole s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom (OŠPP NIS). V ospredju raziskave so socialni odnosi med učenci, njihova vrstniška sprejetost ter sociometrični status posameznikov znotraj razredne skupine.

Teoretični del naloge temelji na spoznanjih pedagoške psihologije, socialne pedagogike in inkluzivne pedagogike ter poudarja pomen vrstniške sprejetosti za čustveni, socialni in akademski razvoj učencev. Posebna pozornost je namenjena razredu kot socialni skupini, dinamiki socialnih vlog, oblikovanju podskupin ter vplivu učitelja na socialno klimo. Predstavljena je tudi sociometrija kot metoda za sistematično analizo socialnih odnosov.

Empirični del raziskave temelji na kvantitativnem pristopu in uporabi sociometričnega preizkusa. Z analizo pozitivnih izbir, vzajemnosti ter grafičnim prikazom v obliki sociograma je bila preučena socialna mreža razreda. Ugotovitve omogočajo identifikacijo učencev z različnimi sociometričnimi statusi (priljubljeni, povprečni, prezrti, zavrnjeni) ter prepoznavanje morebitnih podskupin ali socialno izoliranih posameznikov.

Rezultati raziskave poudarjajo pomen zgodnjega prepoznavanja socialno ranljivih učencev ter sistematičnega spremljanja socialne dinamike v razredu. Sociometrija se je izkazala kot uporabno pedagoško orodje, ki omogoča načrtovanje ciljno usmerjenih intervencij za izboljšanje razredne klime in spodbujanje socialne vključenosti.

Ključne besede: sociometrija, vrstniška sprejetost, priljubljenost, sociometrični status, socialna vključenost, OŠPP NIS, razredna klima.

ABSTRACT

The research paper titled *Who Gets Chosen?* focuses on a sociometric analysis of popularity among students in a 6th-grade class of a primary school with an adapted educational program and a lower educational standard (OŠPP NIS). The study examines peer relationships, peer acceptance, and the sociometric status of individual students within the classroom social structure.

The theoretical framework is based on findings from educational psychology, social pedagogy, and inclusive education. It emphasizes the importance of peer acceptance for students' emotional, social, and academic development. Special attention is given to the classroom as a social group, the dynamics of social roles, the formation of subgroups, and the teacher's influence on classroom climate. Sociometry is presented as a systematic method for analyzing social relationships within a group.

The empirical part of the study is based on a quantitative research approach using a sociometric test. By analyzing positive choices, reciprocal selections, and presenting results through a sociogram, the social network of the class was examined. The findings enabled the identification of students with different sociometric statuses (popular, average, neglected, rejected) and the recognition of potential subgroups or socially isolated individuals.

The results highlight the importance of early identification of socially vulnerable students and systematic monitoring of classroom social dynamics. Sociometry proved to be a valuable pedagogical tool that supports the planning of targeted interventions aimed at improving classroom climate and promoting social inclusion.

Keywords: sociometry, peer acceptance, popularity, sociometric status, social inclusion, adapted educational program, classroom climate.

1. UVOD

Socialni odnosi med učenci imajo ključno vlogo pri njihovem celostnem razvoju, saj pomembno vplivajo na čustveno doživljanje, socialno funkcioniranje ter učno uspešnost posameznika. Šola ni zgolj prostor pridobivanja znanja, temveč predstavlja tudi eno najpomembnejših socialnih okolij, v katerem se otroci vsakodnevno vključujejo v različne oblike interakcij z vrstniki in odraslimi. Prav v tem prostoru se oblikujejo prve izkušnje sodelovanja, prijateljstva, sprejetosti in zavrnitve, ki lahko dolgoročno zaznamujejo posameznikov odnos do sebe in drugih (Wentzel, 2015, str. 5–6).

Razred kot socialna skupina deluje po lastni dinamiki, v kateri se spontano vzpostavljajo socialne vloge, hierarhije in podskupine. Učenci v razredu ne zasedajo enakovrednih položajev, temveč se med seboj razlikujejo glede na stopnjo sprejetosti, priljubljenosti in vpliva. Raziskave kažejo, da imajo učenci, ki so v vrstniški skupini bolj sprejeti, več pozitivnih izkušenj v šoli, višjo samopodobo ter večjo motivacijo za učenje, medtem ko so socialno izključeni učenci pogosteje izpostavljeni čustvenim in vedenjskim težavam (Rubin, Bukowski in Parker, 2006, str. 571–576).

Posebej občutljivo področje predstavljajo socialni odnosi v razredih osnovne šole s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom (OŠPP NIS). Učenci v teh programih imajo pogosto dodatne kognitivne, čustvene ali socialne primanjkljaje, ki lahko otežujejo njihovo vključevanje v vrstniško skupino. Raziskave opozarjajo, da so učenci s posebnimi potrebami pogosteje izpostavljeni socialni izolaciji, zavrnitvi ali nevidnosti znotraj razredne skupnosti, kar še dodatno povečuje tveganje za slabšo šolsko prilagojenost (Avramidis in Norwich, 2002, str. 130–132).

Zaradi navedenega je sistematično spremljanje socialnih odnosov v razredu ena izmed pomembnih nalog sodobne šole. Ena izmed uveljavljenih metod za proučevanje socialnih struktur in priljubljenosti med učenci je sociometrija, ki omogoča empirično in relativno objektivno analizo medosebnih odnosov znotraj skupine. Sociometrične metode je v šolskem prostoru prvi uveljavil Moreno, ki je poudarjal pomen razumevanja socialnih vezi kot temelja za učinkovito vzgojno-izobraževalno delo (Moreno, 1953, str. 15–18).

1.1 Opredelitev raziskovalnega področja

Raziskovalno področje naloge je umeščeno na presečišče pedagoške psihologije, socialne pedagogike in inkluzivne pedagogike. V ospredju je proučevanje socialnih odnosov med učenci, zlasti vidika priljubljenosti in sociometričnega statusa posameznikov znotraj razredne skupine. Gre za področje, ki se v zadnjih desetletjih intenzivno razvija, saj raziskovalci vse pogosteje opozarjajo na povezavo med socialno sprejetostjo in uspešnostjo učencev v šolskem okolju (Wentzel, 2002, str. 289).

Priljubljenost v vrstniški skupini je kompleksen pojav, ki ga ni mogoče razumeti zgolj kot osebno lastnost posameznika, temveč kot rezultat interakcij med posameznikom in socialnim okoljem. Sociometrični pristopi omogočajo vpogled v to, kako učenci doživljajo svoje sošolce in kako se vzpostavljajo vzajemne ali enostranske povezave. Na podlagi teh povezav lahko učence razvrstimo v različne sociometrične statuse, kot so priljubljeni, povprečni, prezrti, zavrnjeni in kontroverzni (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982, str. 558–560).

Raziskave kažejo, da imajo učenci z nižjim sociometričnim statusom večje tveganje za pojav vedenjskih težav, slabšo učno motivacijo ter nižjo stopnjo šolske prilagojenosti. Socialna izključenost lahko vodi v začaran krog negativnih izkušenj, saj so ti učenci pogosto manj vključeni v skupinske dejavnosti, kar dodatno zmanjšuje možnosti za razvoj socialnih veščin (Rubin, Bukowski in Parker, 2006, str. 575).

V kontekstu OŠPP NIS je raziskovanje sociometričnega statusa še posebej pomembno, saj omogoča prepoznavanje učencev, ki potrebujejo dodatno podporo pri socialnem vključevanju. Raziskovalno področje te naloge tako prispeva k boljšemu razumevanju razredne dinamike in omogoča strokovno utemeljeno načrtovanje pedagoških intervencij.

1.2 Namen in cilji raziskovalne naloge

Namen raziskovalne naloge je celostno preučiti socialne odnose med učenci v oddelku 6. razreda osnovne šole s prilagojenim programom z nižjim izobrazbenim standardom (OŠPP NIS) ter ugotoviti stopnjo njihove priljubljenosti in vključenosti v razredno skupino. Raziskava izhaja iz predpostavke, da imajo socialni odnosi v

razredu pomemben vpliv na učenčevo čustveno počutje, samopodobo, vedenje in učno uspešnost, kar je še posebej izrazito pri učencih s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami (Rubin idr., 2006, str. 571–573). Z analizo sociometričnih podatkov želimo bolje razumeti socialno dinamiko razreda ter prepoznati značilnosti odnosov med posameznimi učenci.

Poseben poudarek raziskovalne naloge je namenjen razumevanju sociometričnega statusa učencev, saj raziskave kažejo, da so učenci z nizko stopnjo socialne sprejetosti pogosteje izpostavljeni tveganjem za socialno izključenost, vedenjske težave in slabšo šolsko prilagojenost (Coie idr., 1982, str. 560). Namen naloge ni zgolj opisati obstoječe stanje, temveč tudi osvetliti pomen zgodnjega prepoznavanja socialnih tveganj v razredu ter vlogo učitelja in drugih strokovnih delavcev pri oblikovanju spodbudnega in vključujočega razrednega okolja.

Cilji raziskovalne naloge so usmerjeni v sistematično in empirično analizo socialnih odnosov znotraj razreda. Prvi cilj je ugotoviti sociometrični status posameznih učencev na podlagi pozitivnih in negativnih sociometričnih izbir. Drugi cilj je analizirati pogostost in vzajemnost izbir med učenci, saj vzajemne izbire predstavljajo pomemben kazalnik kakovostnih socialnih odnosov in prijateljstev (Wentzel, 2015, str. 7). Tretji cilj je prepoznati morebitne socialne podskupine ali izolirane posameznike v razredu, kar omogoča boljše razumevanje socialne strukture skupine.

Dodatni cilj raziskovalne naloge je grafično prikazati socialno mrežo razreda s pomočjo sociograma, ki omogoča pregleden vpogled v razporeditev socialnih vlog in odnosov med učenci (Moreno, 1953, str. 18). Končni cilj naloge pa je razmisliti o pedagoških implikacijah pridobljenih ugotovitev ter podati strokovno utemeljene predloge za izboljšanje socialne klime in vključevanja učencev v razredu OŠPP NIS, s čimer raziskava prispeva k razvoju kakovostnejše pedagoške prakse.

1.3 Raziskovalna vprašanja in omejitve pri obravnavanem problemu

Raziskovalna vprašanja so oblikovana z namenom poglobljenega razumevanja socialne strukture razreda ter položaja posameznih učencev znotraj vrstniške skupine. Izhajajo iz teoretičnih izhodišč sociometrije in empiričnih ugotovitev, da so vzorci socialnih izbir pomembni napovedniki učenčevega socialnega in čustvenega prilagajanja (Rubin, Bukowski in Parker, 2006, str. 571–574). Raziskovalna vprašanja so usmerjena tako v identifikacijo posameznikov z različnimi sociometričnimi statusi kot tudi v analizo odnosov med učenci na ravni celotne skupine.

V raziskovalni nalogi bomo iskali odgovore na naslednja raziskovalna vprašanja:

- Kateri učenci v oddelku dosegajo najvišjo stopnjo priljubljenosti glede na sociometrične izbire?

- Ali v razredu obstajajo stabilne socialne podskupine ali klike in kakšne so njihove značilnosti?

- Kako pogoste so vzajemne sociometrične izbire in kaj povedo o kakovosti odnosov med učenci?

- Kateri učenci so sociometrično manj vključeni ali zavrnjeni ter kakšen je njihov položaj v razredni skupnosti?

Raziskovalna vprašanja omogočajo analizo razreda kot socialnega sistema, v katerem se oblikujejo različne socialne vloge, kot so vodje, povezovalci, povprečno vključeni učenci ter socialno izolirani posamezniki (Moreno, 1953, str. 21). Posebna pozornost je namenjena slednjim, saj raziskave kažejo, da dolgotrajna socialna izključenost lahko vodi v negativne razvojne izide, kot so vedenjske težave, anksioznost in slabša učna uspešnost (Wentzel, 2015, str. 8–9).

Pri obravnavi raziskovalnega problema je potrebno upoštevati več omejitev. Prva omejitev je majhnost vzorca, saj raziskava vključuje le en oddelek, kar omejuje možnost posploševanja rezultatov. Druga omejitev je subjektivnost sociometričnih

izbir, saj učenci svoje odločitve sprejemajo na podlagi trenutnih odnosov, čustev in izkušenj, ki se lahko sčasoma spreminjajo. Tretja omejitev je enkratna izvedba sociometričnega preizkusa, ki ne omogoča spremljanja sprememb socialnih odnosov skozi čas. Potrebno je upoštevati tudi specifičnost populacije OŠPP NIS, saj imajo učenci lahko težave pri razumevanju vprašanj ali izražanju socialnih preferenc, kar lahko vpliva na zanesljivost podatkov (Cohen, Manion in Morrison, 2018, str. 214–216).

Pomembna omejitev je tudi subjektivnost sociometričnih izbir, saj odražajo trenutno zaznavo učencev, ki se lahko s časom spreminja. Kljub temu sociometrija ostaja ena izmed najbolj uveljavljenih metod za proučevanje socialnih odnosov v razredu.

1.4 Raziskovalna metoda

Raziskovalna naloga temelji na kvantitativnem raziskovalnem pristopu, saj je njen namen objektivno in sistematično preučiti socialne odnose med učenci ter njihovo priljubljenost znotraj razredne skupine. Kvantitativni pristop omogoča merjenje, primerjanje in analizo sociometričnih izbir ter statistično obdelavo podatkov, kar prispeva k večji preglednosti in zanesljivosti ugotovitev (Cohen, Manion in Morrison, 2018, str. 289–291). Izbrani raziskovalni pristop je primeren tudi zato, ker sociometrija temelji na strukturiranem zbiranju podatkov in numerični interpretaciji socialnih odnosov.

Osnovna raziskovalna metoda, uporabljena v nalogi, je sociometrični preizkus, ki izhaja iz klasičnih del J. L. Morena, utemeljitelja sociometrije (Moreno, 1953, str. 12–14). Sociometrični preizkus omogoča vpogled v socialno strukturo skupine s pomočjo usmerjenih vprašanj, pri katerih učenci izbirajo sošolce glede na določen socialni kriterij. V raziskavi bo uporabljen en sam, jasno opredeljen kriterij (npr. sodelovanje pri skupinskem delu), kar prispeva k večji jasnosti odgovorov in primerljivosti rezultatov.

Zbiranje podatkov bo potekalo anonimno in v razrednem okolju, ob upoštevanju etičnih načel raziskovanja z otroki. Učencem bodo pred izvedbo raziskave pojasnjeni namen raziskave, način izpolnjevanja vprašalnika ter zagotovljena prostovoljnost sodelovanja. Posebna pozornost bo namenjena prilagoditvam za učence OŠPP NIS,

kot so enostavna jezikovna formulacija vprašanj, dodatna razlaga navodil in podpora pri razumevanju naloge, s čimer se poveča veljavnost zbranih podatkov (Avramidis in Norwich, 2002, str. 134–135).

Analiza podatkov bo potekala v več fazah. Najprej bodo izračunane frekvence pozitivnih sociometričnih izbir za vsakega učenca, na podlagi katerih bo določen sociometrični status posameznikov. V nadaljevanju bo analizirana vzajemnost izbir, saj ta predstavlja pomemben kazalnik kakovosti socialnih odnosov in stabilnosti prijateljstev v razredu (Rubin, Bukowski in Parker, 2006, str. 579). Dodatno bo izvedena analiza morebitnih socialnih podskupin oziroma omrežij.

Pomemben del raziskovalne metode predstavlja grafični prikaz rezultatov v obliki sociograma. Sociogram omogoča vizualno predstavitev socialnih povezav, smeri izbir ter položaja posameznikov znotraj skupine, kar olajša interpretacijo podatkov in prepoznavanje socialnih vzorcev (Wasserman in Faust, 1994, str. 11–15). Uporaba sociograma je še posebej uporabna v pedagoški praksi, saj učiteljem in strokovnim delavcem omogoča hitro zaznavanje socialno ranljivih učencev ter načrtovanje ciljno usmerjenih intervencij za izboljšanje razredne klime.

Zbrane podatke bomo analizirali z izračunom frekvence izbir, ugotavljanjem vzajemnosti ter grafičnim prikazom rezultatov v obliki sociograma. Sociogram omogoča pregledno predstavitev socialnih povezav med učenci, vizualno razkrivanje vzorcev priljubljenosti, izolacije in oblikovanja podskupin ter olajša interpretacijo socialne dinamike znotraj razreda.

1.5 Izvirni prispevek k praksi

Izvirni prispevek raziskovalne naloge se kaže predvsem v neposredni uporabi sociometrične metode v razredu OŠPP NIS, kjer so takšne raziskave redke in dragocene za pedagoško prakso. Sistematična analiza socialnih odnosov med učenci omogoča učiteljem pridobitev objektivnih podatkov o razporeditvi socialnih vlog, stopnji priljubljenosti in socialni vključenosti posameznikov. Takšen vpogled omogoča boljše razumevanje razredne dinamike, ki je pogosto kompleksna in subtilna ter jo je težko zaznati zgolj z vsakodnevnim opazovanjem (Moreno, 1953, str. 15–20).

Rezultati raziskave služijo kot praktična podlaga za načrtovanje skupinskega dela in pedagoških intervencij. Učitelj lahko na podlagi sociograma prepozna učence, ki so socialno izolirani ali manj vključeni, ter jim omogoči dodatne priložnosti za sodelovanje, medsebojno pomoč in socialno povezovanje. Prav tako sociogram omogoča identifikacijo učencev, ki so socialno močni in lahko delujejo kot povezovalci ali vodje pri skupinskih dejavnostih, s čimer se krepi pozitivna razredna klima (Farmer in drugi., 2011, str. 420–422).

Neposredne pedagoške uporabnosti raziskava tudi prispeva k razvoju reflektivne prakse učitelja. Sistematično spremljanje socialnih odnosov omogoča prilagoditev organizacije skupinskega dela, razporejanja parov in interakcij v razredu, kar izboljšuje učno motivacijo, sodelovanje in socialno kohezijo. Takšen pristop omogoča tudi bolj zavestno podporo učencem z nižjim sociometričnim statusom, saj učitelj lažje prepozna njihove potrebe in načrtuje ciljno usmerjene pedagoške strategije (Wentzel, 2015, str. 12–14).

Raziskava omogoča tudi razvoj individualiziranih intervencij za spodbujanje socialne vključenosti učencev s posebnimi potrebami. Na podlagi ugotovitev je mogoče oblikovati dejavnosti, ki spodbujajo sodelovanje, izmenjavo izkušenj, medsebojno podporo in razvoj socialnih veščin. To je še posebej pomembno v okolju OŠPP NIS, kjer učenci pogosto potrebujejo dodatno pomoč pri vzpostavljanju in vzdrževanju prijateljskih vezi (Avramidis in Norwich, 2002, str. 134–136).

Še dodatna vrednost raziskave je v spodbujanju zavesti o pomenu socialnih odnosov v učnem okolju. Rezultati lahko služijo kot podlaga za šolske delavnice, strokovne pogovore in izobraževanja med učitelji, svetovalnimi delavci in strokovnimi službami, kar prispeva k celostnemu razvoju inkluzivne šole.

Prispevek raziskave presega zgolj teoretični okvir, saj sociometrija postane uporabno pedagoško orodje, ki povezuje raziskovalno metodo, interpretacijo rezultatov in konkretno pedagoško prakso. Učiteljem omogoča bolj zavestno delo z razredom, izboljšuje kakovost socialnega okolja ter spodbuja pozitivno razredno klimo, kjer se vsak učenec počuti vključenega, cenjenega in motiviranega za sodelovanje.

Praktične vrednosti ima raziskava tudi teoretični pomen, saj prispeva k razumevanju dinamike razredov OŠPP NIS, socialnih vlog in vzorcev medosebnih interakcij. Takšen prispevek je izviren, saj povezuje znanstvene teorije, empirične podatke in neposredno pedagoško uporabo v realnem razrednem okolju, kar šoli omogoča izboljšano organizacijo dela in bolj vključujoče učno okolje. S tem se raziskava uvršča med inovativne pedagoške pristope, ki krepijo socialno zavest in profesionalno kompetentnost učiteljev.

2. TEORETIČNI DEL

2.1 Socialni odnosi v šolskem okolju

Socialni odnosi v šolskem okolju predstavljajo temeljni okvir, v katerem se učenci razvijajo na socialnem, čustvenem in akademskem področju. Šola je namreč več kot prostor pridobivanja znanja; predstavlja eno izmed ključnih socialnih okolij, kjer otroci vsakodnevno sodelujejo z vrstniki in učitelji, razvijajo medosebne veščine, oblikujejo identiteto in doživljajo prve izkušnje sprejetosti ali zavrnitve (Wentzel, 2015).

Razumevanje socialnih odnosov v šolskem kontekstu je ključno za celostno pedagogiko, saj neposredno vpliva na učencevo dobrobit, motivacijo za učenje, samopodobo in sposobnost sodelovanja v skupini (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

Socialni odnosi so sestavljeni iz kompleksnega prepleta verbalne in neverbalne komunikacije, emocionalnih povezav in socialnih norm, ki jih učenci sprejemajo in internalizirajo skozi interakcijo z vrstniki. Ti odnosi se oblikujejo v kontekstu razreda kot socialne skupine, ki ima lastno dinamiko in hierarhijo, ter vplivajo na oblikovanje medsebojnih prijateljstev in socialne podpore (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

Vrstniška podpora je v tem kontekstu ključnega pomena, saj učencem zagotavlja varno okolje, v katerem lahko izražajo svoja čustva, razvijajo socialne spretnosti in se soočajo z izzivi vsakdanjega šolskega življenja.

Raziskave kažejo, da kakovost socialnih odnosov med učenci pomembno vpliva na učni uspeh in socialno prilagojenost. Učenci, ki so med vrstniki bolj sprejeti, pogosteje dosegajo višje akademske rezultate, imajo večjo samopodobo in boljšo motivacijo za sodelovanje pri učnih dejavnostih (Wentzel, 2002). Po drugi strani pa učenci, ki so socialno izolirani ali zavrnjeni, pogosto doživljajo negativne posledice, kot so zmanjšana motivacija, težave pri koncentraciji, nižja samopodoba in več vedenjskih težav (Ladd, 2005).

Ti učenci se pogosto znajdejo v začaranem krogu, kjer socialna izolacija vodi v slabšo socialno in akademsko prilagojenost, kar še dodatno zmanjšuje možnosti za

vključevanje v skupinske aktivnosti in razvoj socialnih veščin (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

V slovenskem kontekstu raziskave potrjujejo podobne ugotovitve. Košir (2019) navaja, da je vrstniška sprejetost ena od ključnih komponent socialne klime v razredu, ki vpliva na učenčevo doživljanje šole, medosebne interakcije in motivacijo za učenje. Po Koširjevi (2019) socialna sprejetost učencem omogoča občutek varnosti in pripadnosti, kar je nujno za zdrav razvoj osebnosti ter pozitivno socialno vključevanje v razredni skupnosti.

Pomemben vidik socialnih odnosov je tudi medosebna podpora, ki jo učenci nudijo drug drugemu. Ta vključuje pomoč pri učenju, delitev informacij, čustveno podporo in skupne aktivnosti, ki utrjujejo prijateljske vezi in občutek pripadnosti (Wentzel, 2015). Učenci, ki imajo dostop do močnih socialnih mrež v razredu, lažje obvladujejo stresne situacije, so bolj odporni proti negativnim vplivom socialne zavrnitve in lažje razvijajo socialne kompetence, kot so empatija, sodelovanje in reševanje konfliktov (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

Raziskave na področju pedagoške psihologije opozarjajo tudi na pomembnost zgodnjega prepoznavanja socialnih težav. Učitelji, ki redno spremljajo socialne odnose v razredu, lahko zgodaj identificirajo učence, ki so socialno ranljivi ali izolirani, in uvedejo ciljno usmerjene intervencije, ki spodbujajo vključevanje in pozitivno socialno interakcijo (Cohen, Manion in Morrison, 2018). To je še posebej pomembno v inkluzivnih šolah, kjer se učenci z različnimi učnimi in socialnimi potrebami učijo v skupini in so socialni odnosi ključni za njihovo celostno vključevanje.

Socialni odnosi v šolskem okolju so tudi močno povezani z učiteljevo vlogo. Učitelji z zavestno podporo socialnemu razvoju učencev in aktivnim spodbujanjem pozitivnih vrstniških interakcij lahko pomembno prispevajo k oblikovanju spodbudne socialne klime. Tak pristop vključuje oblikovanje skupinskih nalog, dejavnosti, ki spodbujajo sodelovanje in empatijo, ter aktivno posredovanje v konfliktnih situacijah (Farmer in drugi, 2011). Raziskave kažejo, da učenci, ki doživljajo učiteljevo podporo in pozornost, pogosteje razvijajo pozitivne socialne vezi in so bolje prilagojeni v socialnem in učnem smislu (Wentzel, 2002).

V povezavi z učenci s posebnimi potrebami raziskave poudarjajo, da so socialni odnosi še posebej občutljivi. Učenci s primanjkljaji v kognitivnem, čustvenem ali socialnem razvoju so pogosto bolj izpostavljeni socialni izolaciji in zavrnitvi, kar vpliva na njihovo samopodobo in motivacijo za učenje (Avramidis in Norwich, 2002). Zato je pomembno, da učitelji in strokovni delavci aktivno podpirajo vključevanje teh učencev v socialno življenje razreda, spodbujajo medsebojno sodelovanje in prilagajajo dejavnosti, da omogočajo uspešno interakcijo z vrstniki (Schwab, 2015).

V literaturi se pogosto izpostavlja, da socialni odnosi niso le rezultat posameznikovih lastnosti, temveč tudi okolja, v katerem se učenci nahajajo. Kultura razreda, vedenjski vzorci, pričakovanja učiteljev in socialni normativi vplivajo na to, kako se oblikujejo prijateljstva, komu je omogočena večja socialna vključenost in kdo je izključen (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010). Zato je celostno razumevanje socialnih odnosov v šoli možno le, če upoštevamo interakcijo med posameznikom in njegovim socialnim okoljem.

Socialni odnosi v šolskem okolju so tudi predmet socioloških in psiholoških raziskav, ki uporabljajo različne metode, kot so opazovanje, anketiranje, sociometrične metode in analize socialnih omrežij. Sociometrija, na primer, omogoča sistematično merjenje socialnih preferenc in zavrnitev znotraj razredne skupine, kar prispeva k objektivni oceni socialnih vezi med učenci (Moreno, 1953). Tak pristop omogoča učiteljem in raziskovalcem, da identificirajo ključne socialne dinamike, prepoznajo učence z nizko socialno vključenostjo in uvedejo ciljno usmerjene pedagoške intervencije.

Socialni odnosi so v šolskem okolju tesno povezani z emocionalnim in moralnim razvojem učencev. Interakcija z vrstniki omogoča razvoj empatije, sposobnosti reševanja konfliktov in oblikovanje moralnih sodb, ki temeljijo na medosebni pravičnosti in razumevanju drugih (Ladd, 2005). To pomeni, da socialni odnosi niso pomembni le za učno uspešnost, temveč tudi za celostni razvoj posameznika kot družbeno odgovornega člana skupnosti.

Socialni odnosi v šolskem okolju vplivajo na učencev socialni, čustveni in akademski razvoj. Vrstniška sprejetost, kakovost prijateljstev, socialna vključenost in učiteljeva podpora so ključni dejavniki, ki oblikujejo socialno dinamiko v razredu. Učenci, ki so bolj vključeni in sprejeti, pogosteje izkazujejo pozitivno motivacijo, višjo samopodobo in boljše učne rezultate, medtem ko socialna izolacija in zavrnitev negativno vplivata na učni in socialni razvoj. Sistematično spremljanje socialnih odnosov, aktivna vloga učiteljev in uporaba metod, kot je sociometrija, omogočajo prepoznavanje ranljivih učencev in spodbujanje pozitivne socialne klime, kar je še posebej pomembno za inkluzivne razrede.

2.2 Razred kot socialna skupina

Razred je osnovna socialna enota v šolskem okolju, kjer se učenci učijo, sodelujejo in razvijajo socialne kompetence. Kot socialna skupina je razred dinamičen sistem medosebnih odnosov, ki se oblikujejo skozi vsakodnevne interakcije, sprejemanje socialnih norm in vzpostavljanje socialnih vlog (Wentzel, 2015). V tem kontekstu se učenci ne obnašajo kot izolirane individue, temveč kot člani kompleksnega omrežja, v katerem posameznikovo vedenje, status in sprejetost vplivajo na celotno dinamiko razreda (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

2.2.1 Dinamika socialnih vlog in hierarhij

V razredu se spontano oblikujejo socialne vloge, ki določajo, kdo prevzema vodilne naloge, kdo je povezalni člen med vrstniki, kdo je povprečno vključen in kdo ostaja socialno izoliran (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982). Socialne vloge niso stalne in se lahko spreminjajo glede na različne dejavnike, kot so osebnostne značilnosti, socialne veščine, učni dosežki in interakcije z vrstniki (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

Hierarhije v razredu pogosto temeljijo na priljubljenosti in vplivu posameznikov. Priljubljeni učenci imajo več socialnega kapitala, kar jim omogoča vplivanje na vedenje drugih in oblikovanje skupinskih norm (Ladd, 2005). Povprečni učenci zasedajo stabilno, a manj opazno mesto v razredni mreži, medtem ko so učenci z nižjo socialno sprejetostjo ali zavrnjeni pogosto marginalizirani in izpostavljeni socialni izolaciji. Kontroverzni učenci, ki jih nekateri vrstniki sprejemajo, drugi pa zavračajo,

predstavljajo posebne socialne dinamike, saj lahko povzročajo konflikte ali vplivajo na stabilnost razredne skupine (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982).

2.2.2 Oblikovanje podskupin in klike

V razredu se pogosto oblikujejo tudi podskupine ali klike, ki so običajno rezultat skupnih interesov, podobnih vrednot, medosebne privlačnosti ali celo zunanjih dejavnikov, kot so starševski vpliv in kulturne značilnosti (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010). Podskupine lahko pozitivno prispevajo k socialni podpori in občutku pripadnosti, vendar lahko hkrati povzročajo socialno izključenost posameznikov, ki niso del teh skupin (Wentzel, 2015).

Sociometrične raziskave so pokazale, da imajo učenci, ki so članice ali člani dominantnih podskupin, večje možnosti za pozitivno socialno vključitev in dostop do socialnih virov, medtem ko so učenci izven teh skupin pogosto prezrti ali zavrnjeni (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982). Takšne dinamike lahko dolgoročno vplivajo na samopodobo, socialne veščine in učni uspeh posameznikov (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

2.2.3 Razred kot mikro-kultura

Razred deluje kot mikro-kultura z lastnimi normami, vrednotami in pričakovanji, ki vplivajo na vedenje in interakcije učencev. Te norme določajo, kaj je v razredu sprejemljivo, katere oblike vedenja so spodbujane, in kdo je socialno nagrajen ali kaznovan (Ladd, 2005). Učitelji imajo ključno vlogo pri oblikovanju teh norm, saj lahko s svojimi pričakovanji, vedenjem in intervencijami usmerjajo socialno dinamiko ter spodbujajo vključevanje marginaliziranih učencev (Farmer in drugi, 2011).

Mikro-kultura razreda vključuje tudi emocionalne vidike, kot so zaupanje, medsebojno spoštovanje in empatija. Učenci, ki se počutijo varne in sprejete v razrednem okolju, lažje vzpostavljajo kakovostne prijateljske vezi in sodelujejo pri skupinskih dejavnostih (Wentzel, 2015). Nasprotno pa razredi z negativno socialno klimo, kjer prevladujejo konflikti, zavrnitev ali pomanjkanje socialne podpore, povečujejo tveganje za socialno izolacijo, agresivnost in slabšo učeno motivacijo (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

2.2.4 Vpliv učitelja na socialno dinamiko

Učitelj kot mediator socialnih interakcij ima pomemben vpliv na socialno strukturo razreda. S svojo vlogo lahko učitelj spodbuja sodelovanje med učenci, usmerja konfliktne situacije in krepi pozitivno razredno klimo. Raziskave kažejo, da učitelji, ki aktivno podpirajo socialno vključevanje, prispevajo k zmanjšanju izolacije ranljivih učencev in spodbujajo razvoj socialnih veščin, kot so empatija, reševanje konfliktov in sodelovalno učenje (Cohen, Manion in Morrison, 2018).

Učitelji lahko vplivajo tudi na oblikovanje socialnih norm, tako da spodbujajo prosocialno vedenje, nagrajujejo sodelovanje in vzpostavljajo jasne meje za nesprejemljivo vedenje. Takšne intervencije so še posebej pomembne v inkluzivnih razredih, kjer učenci z različnimi sposobnostmi in potrebami sodelujejo v skupini (Avramidis in Norwich, 2002).

2.2.5 Socialna mreža razreda

Analiza socialne mreže razreda omogoča vpogled v kompleksno strukturo medosebnih odnosov. Sociometrične metode, kot jih je razvil Moreno (1953), omogočajo merjenje socialnih preferenc, zavrnitev in vzajemnosti izbir učencev, kar omogoča razvrstitev posameznikov v sociometrične kategorije (priljubljeni, povprečni, zavrnjeni, prezrti, kontroverzni). Takšna analiza razkriva centralne igralce, socialno izolirane učence in podskupine, kar je ključnega pomena za pedagoške intervencije (Moreno, 1953).

Sociogrami, grafični prikazi socialnih omrežij, omogočajo vizualno predstavo socialne strukture razreda in identifikacijo ključnih socialnih povezav. Učitelji lahko na podlagi sociogramov načrtujejo ciljno usmerjene intervencije, ki spodbujajo vključevanje in zmanjšujejo socialno izolacijo (Wasserman in Faust, 1994).

2.2.6 Razred kot prostor socialnega učenja

Razred je prostor, kjer se učenci učijo ne le akademskih vsebin, temveč tudi socialnih veščin. Medosebne interakcije, sodelovanje v skupinskih nalogah in prijateljski odnosi omogočajo razvoj socialnih kompetenc, kot so komunikacija,

empatija, reševanje konfliktov in sodelovanje (Wentzel, 2015). Učenci, ki so socialno vključeni, se lažje soočajo z izzivi, sprejemajo drugačnost in razvijajo sposobnost sodelovanja v heterogenih skupinah (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

Posebna pozornost je potrebna pri učencih s posebnimi potrebami, saj so pogosto izpostavljeni večjemu tveganju za socialno izključenost. Raziskave kažejo, da ciljno usmerjene pedagoške intervencije, ki spodbujajo vključevanje in sodelovanje teh učencev, pomembno prispevajo k izboljšanju njihovega socialnega položaja in samopodobe (Avramidis in Norwich, 2002).

Razred kot socialna skupina je dinamičen in kompleksno strukturiran sistem, kjer se oblikujejo socialne vloge, podskupine, hierarhije in socialne mreže. Socialna dinamika razreda neposredno vpliva na učencevo socialno vključitev, samopodobo, motivacijo in učni uspeh. Učitelji imajo ključno vlogo pri oblikovanju pozitivne socialne klime, podpori ranljivim učencem in spodbujanju socialnih veščin skozi strukturirano sodelovalno učenje. Sociometrične metode in analiza socialnih mrež omogočajo sistematično spremljanje socialne dinamike ter načrtovanje ciljno usmerjenih pedagoških intervencij, kar je še posebej pomembno za inkluzivne razrede in učence s posebnimi potrebami.

2.3 Vrstniška sprejetost in priljubljenost

Vrstniška sprejetost in priljubljenost predstavljata ključna koncepta, ki oblikujeta socialno dinamiko v šolskem okolju. Gre za fenomen, ki ne temelji zgolj na osebnih značilnostih posameznika, temveč na interakcijah med učenci in socialnem kontekstu razreda (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982).

Sprejetost se nanaša na stopnjo, do katere učenci doživljajo pozitivno priznanje in vključevanje v skupinske dejavnosti, medtem ko priljubljenost vključuje tudi socialni vpliv, sposobnost vzpostavljanja in vzdrževanja prijateljstev ter doseganje statusa znotraj vrstniške skupine (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

2.3.1 Definicija in pomen vrstniške sprejetosti

Vrstniška sprejetost pomeni, da so učenci pozitivno ocenjeni s strani vrstnikov in vključeni v socialne aktivnosti. Sprejeti učenci doživljajo manj konfliktov, več socialne podpore in višjo stopnjo zadovoljstva s šolskim okoljem (Ladd, 2005). Nasprotno pa učenci, ki so socialno zavrnjeni ali prezrti, pogosto doživljajo negativne posledice, kot so nizka samopodoba, zmanjšana motivacija za učenje in povečano tveganje za vedenjske težave (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

Sprejetost je tesno povezana z emocionalnim razvojem, saj učenci, ki se počutijo sprejete, razvijajo višjo samopodobo, zaupanje v svoje sposobnosti in socialne kompetence. Po drugi strani pa socialna zavrnitev vodi v občutke osamljenosti, anksioznosti in negotovosti, kar lahko dolgoročno vpliva na psihološko dobrobit (Wentzel, 2015).

2.3.2 Priljubljenost in njen vpliv

Priljubljenost je širši koncept, ki vključuje ne le sprejetost, ampak tudi socialni vpliv in sposobnost učencev, da oblikujejo socialne norme in povezave. Priljubljeni učenci pogosto prevzemajo vodilne vloge, spodbujajo sodelovanje ali delujejo kot mediatorji v konfliktih (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010). Priljubljenost ni vedno povezana z moralnim ali prosocialnim vedenjem; nekateri priljubljeni učenci lahko dosegajo status z dominantnim ali celo agresivnim vedenjem, kar odraža kompleksnost socialne dinamike v razredu (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982).

Raziskave kažejo, da imajo priljubljeni učenci večjo možnost dostopa do socialnih virov, kot so pomoč pri učenju, emocionalna podpora in vključevanje v skupinske aktivnosti. To vpliva tudi na njihov učni uspeh, saj socialno vključeni učenci pogosteje sodelujejo v dejavnostih, ki spodbujajo učenje, in lažje premagujejo socialne ali akademske izzive (Wentzel, 2002).

2.3.3 Sociometrični status učencev

Sociometrični status je koncept, ki omogoča razvrstitev učencev glede na stopnjo sprejetosti in zavrnitve s strani vrstnikov. Coie, Dodge in Coppotelli (1982) so razvili pet kategorij sociometričnega statusa: priljubljeni, povprečni, zavrnjeni, prezrti in kontroverzni.

- Priljubljeni učenci so pogosto pozitivno izbrani s strani večine vrstnikov, imajo stabilna prijateljstva in so vključeni v različne socialne aktivnosti.
- Povprečni učenci dosegajo zmerno sprejetost in imajo omejeno, a stabilno socialno mrežo.
- Zavrnjeni učenci doživljajo negativne odzive vrstnikov, kar vodi v socialno izolacijo in pogosto v vedenjske ali čustvene težave.
- Prezrti učenci so socialno neopaženi, pogosto nimajo prijateljev, a niso aktivno zavrnjeni; njihovo socialno stanje je tiho marginalizirano.
- Kontroverzni učenci dosegajo mešan odziv vrstnikov – nekateri jih sprejemajo, drugi zavračajo, kar vodi v nestabilne socialne položaje (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982).

Analiza sociometričnega statusa omogoča učiteljem in raziskovalcem identifikacijo ranljivih učencev, načrtovanje intervencij in spodbujanje socialne vključenosti. Sociometrija kot metoda je še posebej uporabna v inkluzivnih razredih, kjer učenci z različnimi sposobnostmi potrebujejo dodatno podporo pri socialnem vključevanju (Moreno, 1953).

2.3.4 Dejavniki, ki vplivajo na sprejetost in priljubljenost

Na socialno sprejetost in priljubljenost vpliva več dejavnikov, vključno z osebnostnimi lastnostmi, socialnimi veščinami, akademskimi dosežki in vedenjem v razredu. Učenci, ki so sposobni učinkovite komunikacije, sodelovanja, empatije in reševanja konfliktov, so pogosto bolj sprejeti in priljubljeni med vrstniki (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

Akademski uspeh lahko posredno vpliva na socialno sprejetost, saj učenci, ki so uspešni v učenju, pogosto pridobijo priznanje vrstnikov in učiteljev, kar krepi njihov socialni položaj (Wentzel, 2002). Nasprotno pa učenci, ki imajo težave pri učenju ali vedenjske težave, pogosteje doživljajo zavrnitev ali prezrtost, kar vpliva na njihovo socialno vključitev in motivacijo za učenje (Ladd, 2005).

Tudi socialna dinamika razreda in učiteljeva podpora sta pomembna dejavnika. Razredi z pozitivno klimo, kjer učitelji spodbujajo sodelovanje, empatijo in prosocialno

vedenje, omogočajo večjo socialno vključenost učencev (Farmer in drugi, 2011). V takšnem okolju so učenci bolj priljubljeni in sprejeti, medtem ko v razredih z negativno klimo socialna izolacija in zavrnitev prevladujejo (Wentzel, 2015).

2.3.5 Posledice socialne izključenosti

Učenci z nizko stopnjo sprejetosti ali zavrnjeni učenci so pogosto izpostavljeni čustvenim in vedenjskim težavam. Socialna izolacija lahko vodi v občutke osamljenosti, anksioznosti in depresije ter zmanjša motivacijo za učenje in sodelovanje v razredu (Rubin, Bukowski in Parker, 2006). Dolgotrajna socialna izključenost lahko negativno vpliva na samopodobo, socialne veščine in celo akademski uspeh, kar ustvarja začaran krog socialne marginalizacije (Ladd, 2005).

Sociometrične raziskave omogočajo zgodnje prepoznavanje učencev, ki so socialno ranljivi, kar je ključnega pomena za načrtovanje pedagoških intervencij. Učitelji lahko s pomočjo strukturiranih dejavnosti, usmerjenih nalog in vključujočih praks spodbujajo socialno povezovanje, zmanjšujejo izolacijo in krepijo pozitivno socialno dinamiko (Wentzel, 2015).

Vrstniška sprejetost in priljubljenost sta ključna za razumevanje socialne dinamike razreda. Sprejetost omogoča učencem občutek pripadnosti, socialno podporo in višjo samopodobo, medtem ko priljubljenost vključuje tudi socialni vpliv in sposobnost oblikovanja socialnih norm.

Sociometrični status razvršča učence glede na sprejetost in zavrnitev, kar omogoča prepoznavanje ranljivih posameznikov in načrtovanje ciljno usmerjenih pedagoških intervencij. Dejavniki, ki vplivajo na socialni položaj učencev, vključujejo osebnost, socialne veščine, akademski uspeh, vedenje v razredu in učiteljevo podporo. Razumevanje teh pojavov je ključno za spodbujanje socialne vključenosti, pozitivne socialne klime in celostnega razvoja učencev, še posebej v inkluzivnih šolskih okoljih.

2.4. Sociometrične metode in analiza socialnih odnosov

Sociometrija je ena izmed najpomembnejših metod za proučevanje socialnih odnosov med učenci v razredu. Gre za sistematičen pristop, ki omogoča merjenje in analizo socialnih preferenc, zavrnitev, vzajemnosti izbir ter oblikovanje socialnih mrež znotraj skupine (Moreno, 1953). Sociometrija temelji na predpostavki, da so socialni odnosi merljivi in da jih je mogoče vizualno in numerično prikazati, kar omogoča objektivno oceno socialne strukture razreda.

2.4.1 Zgodovinski razvoj sociometrije

Sociometrija se je kot znanstvena metoda razvila v začetku 20. stoletja, ko je Jacob L. Moreno (1953) poudarjal pomen razumevanja socialnih vezi kot temelja za učinkovito vzgojno-izobraževalno delo. Moreno je sociometrijo uporabil za analizo skupin v različnih socialnih kontekstih, vključno z razredi, terapijskimi skupinami in delovnimi kolektivi. Njegov pristop je temeljil na ideji, da lahko s strukturiranim zbiranjem informacij o medosebnih izbirah in zavrnitvah raziščemo socialno mrežo in prepoznamo ključne socialne dinamike (Moreno, 1953).

V slovenskih raziskavah se sociometrija uporablja že več desetletij kot orodje za preučevanje socialnih odnosov v razredih in kot instrument za pedagoške intervencije. Raziskovalci, kot sta Košir (2019) in Krašovec (2016), so pokazali, da sociometrične metode omogočajo identifikacijo socialno ranljivih učencev, oblikovanje podskupin in načrtovanje ciljno usmerjenih dejavnosti za spodbujanje socialne vključenosti.

2.4.2 Temeljne metode zbiranja sociometričnih podatkov

Sociometrični podatki se zbirajo s pomočjo strukturiranih vprašalnikov, kjer učenci izbirajo sošolce glede na določen kriterij, na primer “s katerim sošolcem bi želeli sodelovati pri skupinskem delu” ali “s kom se najbolj dobro razumejo” (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982). Vprašanja morajo biti jasno formulirana, enostavna za razumevanje in primerno prilagojena starosti ter sposobnostim učencev, še posebej v inkluzivnih razredih z učenci s posebnimi potrebami (Avramidis in Norwich, 2002).

Za zbiranje podatkov se lahko uporablja več oblik sociometričnih vprašalnikov:

- pozitivne izbire: učenci navedejo vrstnike, s katerimi bi želeli sodelovati ali so jim všeč.

- Negativne izbire: učenci navedejo vrstnike, s katerimi ne želijo sodelovati ali so jim neprijetni.
- Vzajemne izbire: analiza, ali so pozitivne izbire obojestranske, kar daje vpogled v kakovost socialnih odnosov (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

Pravilna izvedba sociometričnega preizkusa zahteva anonimnost, etično obravnavo in jasna navodila, ki zmanjšajo subjektivnost in povečajo zanesljivost rezultatov (Cohen, Manion in Morrison, 2018).

2.4.3 Analiza sociometričnih podatkov

Po zbiranju podatkov sledi analiza, ki vključuje določanje sociometričnega statusa učencev (priljubljeni, povprečni, zavrnjeni, prezrti, kontroverzni) in identifikacijo socialnih omrežij. Frekvence izbir se uporabljajo za določanje priljubljenosti posameznikov, medtem ko analiza vzajemnosti izbir kaže na stabilnost in kakovost prijateljskih vezi (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982).

Sociometrična analiza omogoča tudi prepoznavanje socialnih podskupin ali klik, kar je ključno za razumevanje notranje dinamike razreda. Analiza socialnih omrežij razkriva centralne igralce, povezovalce in socialno izolirane učence ter omogoča ciljno usmerjene pedagoške intervencije (Wasserman in Faust, 1994).

2.4.4 Sociogram kot vizualni prikaz socialnih odnosov

Sociogram je grafični prikaz socialnih povezav med učenci. V sociogramu so učenci predstavljeni kot vozlišča, povezave med njimi pa kot črte ali puščice, ki označujejo smer izbir (Moreno, 1953). Sociogram omogoča vizualno identifikacijo ključnih socialnih igralcev, podskupin, izoliranih učencev in vzajemnosti izbir, kar bistveno olajša interpretacijo podatkov in načrtovanje pedagoških ukrepov (Wasserman in Faust, 1994).

V praksi sociogrami služijo kot orodje učiteljem za prepoznavanje socialno ranljivih učencev in načrtovanje vključujočih dejavnosti, kot so skupinsko delo, mentorstvo vrstnikov ali ciljno usmerjene igre sodelovanja (Farmer in drugi, 2011). Sociogrami omogočajo tudi spremljanje sprememb socialne dinamike skozi čas, kar je pomembno za evalvacijo učinkovitosti pedagoških intervencij.

2.4.5 Prednosti in omejitve sociometrije

Sociometrija ima številne prednosti. Omogoča:

- objektivno merjenje socialnih preferenc,
- identifikacijo socialno ranljivih učencev,
- analizo socialne mreže in podskupin,
- načrtovanje ciljno usmerjenih pedagoških intervencij (Moreno, 1953).

Kljub tem prednostim ima sociometrija tudi omejitve. Podatki odražajo trenutne zaznave učencev in se lahko spreminjajo s časom. Enkratna izvedba sociometričnega preizkusa ne omogoča spremljanja dolgoročnih sprememb. Prav tako je prisotna subjektivnost v izborih, saj učenci svoje odločitve pogosto sprejemajo na podlagi trenutnega čustvenega stanja, medosebnih konfliktov ali vpliva zunanjih dejavnikov (Cohen, Manion in Morrison, 2018).

V inkluzivnih razredih z učenci s posebnimi potrebami je pomembno prilagoditi vprašanja in navodila, da se zagotovijo veljavni in zanesljivi podatki (Avramidis in Norwich, 2002). Kljub tem omejitvam ostaja sociometrija ena izmed najbolj uveljavljenih in uporabnih metod za proučevanje socialnih odnosov v razredih, saj omogoča natančen vpogled v medosebne interakcije in socialno dinamiko.

2.4.6 Uporaba sociometrije v pedagoški praksi

V pedagoški praksi sociometrija omogoča učiteljem:

- prepoznavanje učencev z nizko socialno vključenostjo,
- načrtovanje skupinskega dela in vključujočih dejavnosti,
- spodbujanje pozitivne socialne klime,
- spremljanje socialnih sprememb in učinkov pedagoških intervencij (Wentzel, 2015).

Sociometrični podatki so koristni tudi za razvoj individualiziranih intervencij, kjer učenci z nizko stopnjo sprejetosti ali zavrnjeni učenci prejmejo dodatno podporo pri vključevanju v razredno skupino (Farmer in drugi, 2011). Takšne intervencije lahko vključujejo mentorstvo vrstnikov, ciljno usmerjene igre sodelovanja, spodbujanje empatije in komunikacijskih veščin ter prilagoditve pri skupinskih nalogah.

Sociometrija je ključna metoda za sistematično preučevanje socialnih odnosov v razredu. Omogoča merjenje sprejetosti, priljubljenosti, vzajemnosti in socialnih omrežij med učenci. Sociometrične analize in sociogrami omogočajo prepoznavanje ranljivih učencev, oblikovanje podskupin in načrtovanje pedagoških intervencij, ki spodbujajo socialno vključevanje in pozitivno razredno klimo. Kljub omejitvam, kot so subjektivnost in enkratna izvedba, sociometrija ostaja učinkovito orodje za razumevanje kompleksne dinamike razrednih skupin in razvoj strategij za podporo učencem, še posebej v inkluzivnih okoljih.

2.5 Socialna izključenost in tveganja za učence

Socialna izključenost je pojav, ki se pojavlja, kadar učenci niso aktivno vključeni v socialno življenje razreda, nimajo prijateljev ali so zavrnjeni s strani vrstnikov. Gre za pomemben dejavnik, ki vpliva na čustveno počutje, vedenje in učni uspeh posameznika (Rubin, Bukowski in Parker, 2006). V razredih, kjer se oblikujejo jasne hierarhije in podskupine, socialno izključenim učencem pogosto primanjkuje socialnih virov in podpore, kar lahko vodi v dolgotrajne negativne učinke.

2.5.1 Opredelitev socialne izključenosti

Socialna izključenost pomeni, da učenci niso vključeni v vrstniške interakcije in imajo omejen dostop do socialne podpore (Ladd, 2005). Takšni učenci se pogosto ne udeležujejo skupinskih dejavnosti, niso vabljeni k sodelovanju pri igrah ali nalogah in so manj opaženi v socialnih omrežjih razreda. Socialna izključenost je lahko posledica različnih dejavnikov, vključno z osebnostnimi lastnostmi, vedenjskimi težavami, nizkimi socialnimi veščinami ali posebnostmi učnih potreb (Avramidis in Norwich, 2002).

V praksi se socialna izključenost pogosto prepleta z zavrnitvijo, prezrtostjo ali marginalizacijo. Prezrti učenci so socialno neopaženi, a niso aktivno zavrnjeni, medtem ko so zavrnjeni učenci izpostavljeni negativnim odzivom vrstnikov, kar povečuje tveganje za osamljenost in čustvene težave (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982).

2.5.2 Dejavniki tveganja za socialno izključenost

Raziskave so pokazale, da na socialno izključenost vplivajo številni dejavniki:

- osebnostne značilnosti: introvertirani, sramežljivi ali tihi učenci so pogosteje socialno izolirani, saj se težje vključujejo v skupinske dejavnosti in vzpostavljajo prijateljske vezi (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).
- Vedenjske težave: učenci z agresivnim vedenjem ali konflikti z vrstniki pogosto doživljajo zavrnitev, kar povečuje tveganje za socialno izključenost (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).
- Akademske težave: učenci, ki imajo nizke dosežke, so pogosto manj vpleteni v socialne dejavnosti, saj vrstniki pogosto vrednotijo uspešnost kot del socialnega statusa (Wentzel, 2002).
- Posebne vzgojno-izobraževalne potrebe: učenci v programih z nižjim izobrazbenim standardom (OŠPP NIS) ali z učnimi, čustvenimi in socialnimi primanjkljaji so posebej ranljivi za socialno izolacijo (Avramidis in Norwich, 2002).

Okoljski dejavniki, kot so razredna klima, učiteljeva podpora in medosebni konflikti v razredu, prav tako pomembno vplivajo na socialno vključevanje učencev. Pozitivna razredna klima, ki spodbuja sodelovanje, prosocialno vedenje in empatijo, zmanjšuje tveganje za socialno izključenost (Farmer in drugi, 2011).

2.5.3 Posledice socialne izključenosti

Socialna izključenost ima številne negativne posledice na čustvenem, socialnem in akademskem področju:

- čustvene posledice: osamljenost, nizka samopodoba, anksioznost, depresivnost in občutki zavrnitve so pogoste pri socialno izključenih učencih (Ladd, 2005).
- Vedenjske posledice: učenci z nizko stopnjo socialne vključenosti so pogosteje agresivni, pasivni ali imajo težave pri sodelovanju v skupinskih nalogah (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).
- Učni uspeh: socialno izolirani učenci so manj motivirani, manj vključeni v učne aktivnosti in pogosto dosegajo slabše rezultate, kar je povezano z zmanjšano samopodobo in negativnimi socialnimi izkušnjami (Wentzel, 2002).

Dolgotrajna socialna izključenost lahko ustvarja začaran krog, saj učenci, ki so izolirani, manj razvijajo socialne veščine, kar vodi do nadaljnje izolacije in povečanih tveganj za čustvene in vedenjske težave (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

2.5.4 Socialna izključenost v inkluzivnih razredih

V inkluzivnih razredih, kot so OŠPP NIS, socialna izključenost postane še posebej problematična. Učenci s posebnimi potrebami se pogosto soočajo z dodatnimi izzivi pri vzpostavljanju prijateljskih vezi, razumevanju socialnih norm in vključevanju v skupinske dejavnosti (Avramidis in Norwich, 2002).

Raziskave so pokazale, da socialno izolirani učenci v inkluzivnih razredih potrebujejo ciljno usmerjene pedagoške intervencije, ki spodbujajo socialno vključevanje. To vključuje:

- strukturirane skupinske dejavnosti,
- mentorstvo vrstnikov,
- spodbujanje empatije in prosocialnega vedenja,
- prilagoditev učnih nalog za sodelovanje (Farmer in drugi, 2011).

Učitelji imajo pri tem ključno vlogo, saj lahko z zavestnim oblikovanjem razredne klime in usmerjanjem medosebnih interakcij zmanjšajo tveganje za socialno izključenost in omogočijo učencem s posebnimi potrebami uspešno vključevanje v razredno skupnost (Cohen, Manion in Morrison, 2018).

2.5.5 Preprečevanje socialne izključenosti

Preprečevanje socialne izključenosti vključuje proaktivne pedagoške strategije, ki spodbujajo pozitivne socialne odnose, sodelovanje in vključevanje vseh učencev. Pomembni ukrepi vključujejo:

- spodbujanje sodelovanja: oblikovanje parov ali skupin, ki vključujejo socialno ranljive učence, omogoča krepitev socialnih veščin in prijateljskih povezav (Wentzel, 2015).

- Razvijanje socialnih veščin: učenci se učijo empatije, reševanja konfliktov, sodelovanja in komunikacije, kar zmanjšuje tveganje za izolacijo (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).
- Učiteljeva podpora in spremljanje: učitelji lahko s pozornim opazovanjem prepoznajo ranljive učence, prilagodijo dejavnosti in zagotovijo dodatno pomoč pri socialnem vključevanju (Avramidis in Norwich, 2002).
- Uporaba sociometrije: sistematično spremljanje socialnih odnosov znotraj razreda omogoča identifikacijo izoliranih učencev in načrtovanje ciljno usmerjenih intervencij (Moreno, 1953).

Zgodnje prepoznavanje socialnih tveganj je ključno, saj intervencije v zgodnji fazi zmanjšujejo dolgoročne negativne učinke socialne izolacije in omogočajo celostni razvoj učencev (Ladd, 2005).

Socialna izključenost je pojav, ki negativno vpliva na čustveno počutje, socialno funkcionalnost in učni uspeh učencev. Različni dejavniki, vključno z osebnostnimi značilnostmi, vedenjskimi in učnimi težavami ter posebnimi potrebami, povečujejo tveganje za socialno izolacijo. Dolgotrajna izključenost vodi v začaran krog socialne marginalizacije, nizke samopodobe in zmanjšane učne motivacije.

V inkluzivnih razredih je preprečevanje socialne izključenosti še posebej pomembno, saj omogoča uspešno vključevanje ranljivih učencev. Pedagoške strategije, kot so strukturirano sodelovanje, razvoj socialnih veščin, učiteljeva podpora in uporaba sociometrije, so ključne za spodbujanje socialne vključenosti in pozitivne razredne klime (Wentzel, 2015; Avramidis in Norwich, 2002; Farmer in drugi, 2011).

2.6 Povezava med sociometričnim statusom in učnim uspehom

Sociometrični status učencev – njihov položaj v vrstniški skupini glede na sprejetost, zavrnitev in priljubljenost – ima pomemben vpliv na učni uspeh in motivacijo za učenje. Številne raziskave so pokazale, da so učenci, ki so socialno sprejeti in priljubljeni, bolj vključeni v razredne dejavnosti, lažje sodelujejo pri nalogah ter kažejo

višjo stopnjo učne motivacije, medtem ko socialno izolirani ali zavrnjeni učenci pogosto dosegajo slabše rezultate in izkazujejo nižjo samoiniciativnost (Wentzel, 2002; Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

2.6.1 Sociometrični status in učna motivacija

Učni uspeh ni odvisen zgolj od kognitivnih sposobnosti, temveč tudi od socialnega okolja, v katerem učenec deluje. Učenci z visokim sociometričnim statusom doživljajo več socialne podpore, kar povečuje njihovo samozavest, motivacijo in pripravljenost za sodelovanje v učnih dejavnostih (Ladd, 2005). Socialna vključenost omogoča učencem, da aktivno sodelujejo pri reševanju problemov, izmenjujejo ideje in se učijo drug od drugega.

Nasprotno pa učenci z nizkim sociometričnim statusom pogosto doživljajo socialno izolacijo, kar zmanjšuje njihovo udeležbo v učnih procesih. Izkušnje zavrnitve ali prezrtosti vodijo v zmanjšano motivacijo, manjšo pripravljenost za sodelovanje in strah pred neuspehom, kar negativno vpliva na učno uspešnost (Wentzel, 2015). Dolgotrajna socialna izključenost lahko ustvarja začaran krog, kjer nizka sprejetost vodi v slabšo motivacijo, kar posledično vpliva na akademske dosežke (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

2.6.2 Vpliv prijateljskih vezi na učenje

Prijateljstva znotraj vrstniške skupine igrajo ključno vlogo pri učnem uspehu. Učenci, ki imajo stabilna in vzajemna prijateljstva, lažje sodelujejo pri skupinskih nalogah, iščejo pomoč pri sošolcih in se vključujejo v razredne dejavnosti, kar neposredno vpliva na učne dosežke (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

Sodelovanje s prijatelji omogoča:

- izmenjavo znanja in strategij učenja,
- večjo aktivno udeležbo pri učnih dejavnostih,
- spodbujanje samostojnega reševanja problemov,
- povečanje samozavesti in občutka pripadnosti (Wentzel, 2002).

Pozitivne socialne izkušnje spodbujajo notranjo motivacijo za učenje in izboljšujejo čustveno počutje, kar krepi učni uspeh. Učenci, ki so socialno povezani, lažje premagujejo učne izzive, pogosteje sodelujejo pri šolskih projektih in so pripravljeni tvegati pri reševanju zahtevnih nalog (Farmer in drugi, 2011).

2.6.3 Negativni vpliv nizkega sociometričnega statusa

Učenci z nizkim sociometričnim statusom so pogosteje socialno izolirani ali zavrnjeni, kar vodi v čustvene in vedenjske težave. Te težave se pogosto odražajo tudi na učnem področju. Socialna izolacija zmanjšuje možnost sodelovanja pri učnih dejavnostih, kar vpliva na razvijanje učnih veščin in pridobivanje znanja (Ladd, 2005).

Raziskave so pokazale, da socialno izolirani učenci pogosto:

- izkazujejo nižjo stopnjo samoiniciativnosti,
- težje sledijo učnim navodilom,
- pogosteje doživljajo anksioznost ali strah pred neuspehom,
- imajo slabše akademske rezultate v primerjavi s sprejetimi učenci (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).

Nizka socialna sprejetost lahko vodi tudi v zmanjšano samozavest, kar vpliva na učne dosežke. Učenci, ki ne prejemajo socialnega priznanja, so pogosto manj motivirani za sodelovanje, manj vključeni v razredne dejavnosti in težje razvijajo socialne veščine, ki so povezane z učenjem (Wentzel, 2015).

2.6.4 Povezava med sociometričnim statusom, vedenjskimi težavami in učnim uspehom

Vedenjske težave pogosto sovpadajo z nizkim sociometričnim statusom, kar dodatno vpliva na učenje. Učenci, ki so agresivni, impulzivni ali konflikti z vrstniki, so pogosteje zavrnjeni, kar vodi v socialno izključenost in slabše učne rezultate (Coie, Dodge in Coppotelli, 1982).

Socialna izključenost in vedenjske težave ustvarjajo začaran krog, kjer težave pri socialni interakciji vplivajo na motivacijo in učenje, zmanjšana učna uspešnost pa dodatno poslabšuje socialni položaj učenca (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

Prepoznavanje teh vzorcev je ključno za ciljno usmerjene pedagoške intervencije, ki združujejo socialno vključevanje in podporo pri učenju.

2.6.5 Pomen socialne podpore za učni uspeh

Socialna podpora vrstnikov in učiteljev igra ključno vlogo pri zmanjševanju negativnih učinkov nizkega sociometričnega statusa. Podpora vrstnikov omogoča vključevanje v učne dejavnosti, lažje premagovanje učnih izzivov in krepitev socialnih veščin (Wentzel, 2002). Učitelji s podporo in strukturiranim razporejanjem učnih aktivnosti lahko zmanjšajo učinke socialne izolacije, spodbujajo sodelovanje in izboljšujejo učni uspeh (Farmer in drugi, 2011).

V inkluzivnih razredih je pomembno, da se učenci z nizkim sociometričnim statusom aktivno vključujejo v skupinsko delo, da se razvijajo socialne veščine, in da imajo dostop do mentorstva ali dodatne podpore, kar neposredno vpliva na njihovo učno motivacijo in rezultate (Avramidis in Norwich, 2002).

2.6.6 Pedagoške implikacije

Razumevanje povezave med sociometričnim statusom in učnim uspehom omogoča učiteljem:

- prepoznavanje učencev, ki so socialno ranljivi,
- načrtovanje ciljno usmerjenih intervencij,
- spodbujanje sodelovanja in pozitivnih socialnih interakcij,
- povezovanje socialnega vključevanja z učenjem,
- izboljšanje razredne klime in motivacije učencev (Wentzel, 2015).

Uporaba sociometrije omogoča sistematično spremljanje socialne strukture razreda in prepoznavanje učencev, ki potrebujejo dodatno podporo. Učitelji lahko s tem načrtujejo učne aktivnosti, ki spodbujajo sodelovanje, povečujejo socialno vključenost in pozitivno vplivajo na učni uspeh (Moreno, 1953).

Sociometrični status ima neposreden vpliv na učni uspeh in motivacijo za učenje. Učenci, ki so socialno sprejeti in priljubljeni, so bolj vključeni v razredne dejavnosti, imajo večjo podporo vrstnikov in dosegajo boljše akademske rezultate. Nasprotno pa

socialno izolirani ali zavrnjeni učenci pogosto izkazujejo nizko motivacijo, vedenjske težave in slabši učni uspeh.

Socialna podpora, ciljno usmerjene pedagoške intervencije in uporaba sociometrije omogočajo prepoznavanje ranljivih učencev in krepitev njihovega učnega uspeha ter socialnega vključevanja. Povezava med sociometričnim statusom in učnim uspehom je še posebej pomembna v inkluzivnih okoljih, kjer učenci s posebnimi potrebami potrebujejo dodatno podporo pri socialnem vključevanju in učenju (Wentzel, 2015; Avramidis in Norwich, 2002; Farmer in drugi, 2011).

2.7 Pedagoške strategije za spodbujanje socialne vključenosti

Socialna vključenost v razredu predstavlja temelj za celostni razvoj učencev, saj neposredno vpliva na njihove čustvene, socialne in učne kompetence. Učenci, ki so aktivno vključeni v vrstniške interakcije, imajo več možnosti za razvijanje socialnih veščin, višjo samopodobo, pozitivno motivacijo za učenje in boljše učne rezultate (Wentzel, 2015). Pedagoške strategije, ki spodbujajo socialno vključenost, so zato ključne za ustvarjanje spodbudnega in vključujočega učnega okolja.

2.7.1 Spodbujanje sodelovanja med učenci

Ena izmed najučinkovitejših strategij za spodbujanje socialne vključenosti je strukturirano sodelovanje v učnih dejavnostih. Skupinsko delo omogoča učencem izmenjavo znanja, razvijanje komunikacijskih veščin in reševanje konfliktov v varnem okolju (Farmer in drugi, 2011). Učitelji lahko pri tem oblikujejo skupine tako, da vključujejo socialno ranljive učence, kar povečuje njihove možnosti za aktivno sodelovanje in socialno povezovanje.

Pri organizaciji skupinskega dela je pomembno upoštevati različne vidike:

- raznolikost skupin: kombinacija učencev z različnimi sposobnostmi, socialnimi veščinami in značilnostmi spodbuja sodelovanje in medsebojno učenje (Wentzel, 2002).
- Jasno določene vloge: vsak učenec dobi nalogo, ki prispeva k skupnemu cilju, kar zmanjšuje tveganje za izključenost (Rubin, Bukowski in Parker, 2006).
- Rotacija vlog: učenci se izmenjujejo pri različnih vlogah, kar omogoča prepoznavanje in razvoj njihovih močnih strani (Ladd, 2005).

2.7.2 Razvoj socialnih veščin

Ciljno usmerjeno razvijanje socialnih veščin je ključni element za spodbujanje vključevanja. Učenci se morajo naučiti empatije, reševanja konfliktov, sodelovanja in učinkovite komunikacije, saj te veščine neposredno vplivajo na kakovost njihovih socialnih interakcij (Bukowski, Laursen in Hoza, 2010).

Pedagoške aktivnosti, ki spodbujajo socialne veščine, vključujejo:

- igre sodelovanja in timske naloge,
- simulacije socialnih situacij, kjer učenci vadijo reševanje konfliktov,
- vaje za prepoznavanje in izražanje čustev,
- diskusije o pomenu prijateljstva, sprejemanja in spoštovanja vrstnikov (Wentzel, 2015).

Razvijanje socialnih veščin je še posebej pomembno v inkluzivnih razredih, kjer učenci s posebnimi potrebami potrebujejo dodatno podporo pri vzpostavljanju in vzdrževanju socialnih vezi (Avramidis in Norwich, 2002).

2.7.3 Učiteljeva vloga pri spodbujanju socialne vključenosti

Učitelji so ključni pri ustvarjanju vključujočega razrednega okolja. Njihova naloga je prepoznavanje socialno ranljivih učencev, usmerjanje medosebnih interakcij, spodbujanje sodelovanja in zagotavljanje podpornega okolja (Cohen, Manion in Morrison, 2018).

Učiteljeva podpora lahko vključuje:

- opazovanje socialne dinamike in prepoznavanje izoliranih učencev,
- posredovanje pri reševanju konfliktov,
- ustvarjanje priložnosti za vključitev vseh učencev v razredne aktivnosti,
- individualizirane intervencije za učence z nizkim sociometričnim statusom (Farmer in drugi, 2011).

Sistematično spremljanje socialnih odnosov, na primer z uporabo sociometrije, omogoča učiteljem, da ciljno načrtujejo dejavnosti za spodbujanje socialne vključenosti in zmanjšanje tveganja za socialno izključenost (Moreno, 1953).

2.7.4 Mentorstvo vrstnikov

Mentorstvo vrstnikov je učinkovita strategija, ki spodbuja socialno vključevanje. Starejši ali bolj socialno sprejeti učenci lahko pomagajo vrstnikom, ki so izolirani ali socialno ranljivi, pri vključevanju v skupinske aktivnosti, razumevanju socialnih norm in razvijanju prijateljskih vezi (Wentzel, 2002).

Mentorstvo spodbuja:

- razvoj empatije pri mentorjih,
- povečanje socialne vključenosti pri mentorirancih,
- krepitev občutka pripadnosti celotni razredni skupnosti,
- izboljšanje učnega sodelovanja in motivacije (Farmer in drugi, 2011).

V inkluzivnih razredih mentorstvo omogoča učencem s posebnimi potrebami dodatno podporo pri socialnem vključevanju in prilagajanju razrednemu okolju (Avramidis in Norwich, 2002).

2.7.5 Uporaba sociometrije v pedagoški praksi

Sociometrija predstavlja učinkovito orodje za prepoznavanje socialno ranljivih učencev in načrtovanje intervencij za spodbujanje socialne vključenosti. Redno izvajanje sociometričnih preizkusov omogoča učiteljem:

- identifikacijo izoliranih ali zavrnjenih učencev,
- prepoznavanje socialnih podskupin in klik,
- načrtovanje skupinskega dela in sodelovalnih dejavnosti,

- spremljanje učinkovitosti pedagoških intervencij skozi čas (Moreno, 1953).

Sociometrični podatki so vizualno prikazani s sociogrami, ki omogočajo jasen vpogled v socialno strukturo razreda. Takšne analize omogočajo učiteljem, da načrtujejo aktivnosti, ki spodbujajo sodelovanje, izboljšujejo socialno klimo in zmanjšujejo tveganja socialne izključenosti (Wasserman in Faust, 1994).

2.7.6 Strategije za vključevanje učencev s posebnimi potrebami

V inkluzivnih razredih je potrebno posebno pozornost nameniti učencem s posebnimi potrebami, saj so pogosto izpostavljeni večjemu tveganju za socialno izolacijo. Strategije vključujejo:

- prilagojene dejavnosti, ki omogočajo sodelovanje vseh učencev,
- podporo pri socialnem vključevanju preko mentorstva ali sodelovalnih iger,
- usmerjanje medosebnih interakcij in spodbujanje sodelovanja,
- razvijanje socialnih veščin z individualiziranimi intervencijami (Avramidis in Norwich, 2002).

Takšne strategije omogočajo učencem s posebnimi potrebami, da aktivno sodelujejo v razredni skupnosti, razvijajo prijateljske vezi in povečajo svojo samopodobo ter motivacijo za učenje (Wentzel, 2015).

Pedagoške strategije za spodbujanje socialne vključenosti vključujejo strukturirano sodelovanje, razvoj socialnih veščin, učiteljevo podporo, mentorstvo vrstnikov in uporabo sociometrije za prepoznavanje socialno ranljivih učencev. Vključevanje učencev s posebnimi potrebami zahteva prilagojene aktivnosti in dodatno podporo, kar omogoča njihovo uspešno socialno vključevanje in pozitivno vpliva na učni uspeh. Sistematična uporaba teh strategij prispeva k ustvarjanju vključujoče, spodbudne in socialno povezane razredne klime (Wentzel, 2015; Avramidis in Norwich, 2002; Farmer in drugi, 2011).

3. EMPIRIČNI DEL

3.1 Legenda

Zaradi varovanja identitete učencev so v empiričnem delu uporabljene naslednje šifre:

- U1 – učenec 1
- U2 – učenec 2
- U3 – učenec 3
- U4 – učenec 4
- U5 – učenec 5

V nadaljevanju analize so vsi učenci dosledno označeni s temi šiframi.

3.2 Načrt raziskovalne naloge

3.2.1 Raziskovalni pristop

Raziskava temelji na kvantitativnem raziskovalnem pristopu. Za preučevanje socialnih odnosov je bila uporabljena sociometrična metoda, ki omogoča analizo strukture skupine na podlagi medsebojnih izbir. Metodo je razvil Jacob Levy Moreno, utemeljitelj sociometrije.

Cilj empiričnega dela je bil ugotoviti sociometrični status učencev ter analizirati njihovo medsebojno povezanost v razredu OŠPP NIS.

3.2.2 Vzorec

V raziskavo je bilo vključenih 5 učencev 6. razreda OŠPP NIS, označenih kot U1–U5.

Vzorec je majhen in namenski, zato rezultatov ni mogoče posploševati na širšo populacijo.

3.2.3 Instrument in postopek

Uporabljen je bil sociometrični vprašalnik s štirimi vprašanji:

1. S kom se najraje družiš? (2 izbiri)
2. Kdo bo po tvojem mnenju dobil največ glasov?
3. Koliko glasov pričakuješ zase?

4. S kom bi najraje sodeloval/a pri dejavnostih?

Za določitev sociometričnega statusa je bilo ključno prvo vprašanje (pozitivne izbire). Podatki so bili zbrani anonimno v razrednem okolju.

3.3 Rezultati raziskave

3.3.1 Pozitivne sociometrične izbire (1. vprašanje)

Izbire po učencih:

- U1: U2, U3
- U2: U3, U1
- U3: U2, U4
- U4: U3, U1
- U5: U4, U2

3.3.2 Frekvenca prejetih izbir

Šifra učenca	Število prejetih izbir
U1	2
U2	3
U3	3
U4	2
U5	0

3.3.3 Sociometrični status

Na podlagi prejetih izbir lahko učence razvrstimo:

- Najvišji sociometrični status: U2 in U3 (3 izbire)
- Srednji status: U1 in U4 (2 izbiri)
- Sociometrično manj vključen učenec: U5 (0 izbir)

U5 se kaže kot sociometrično izoliran učenec.

3.3.4 Vzajemne izbire

Vzajemna izbira pomeni, da se dva učenca izbereta med seboj.

Ugotovljene vzajemne povezave:

- U1 ↔ U2
- U2 ↔ U3
- U3 ↔ U4

Vzajemne izbire tvorijo osrednje socialno jedro skupine.

3.3.5 Socialna struktura razreda

Na podlagi analize lahko razred razdelimo na:

Osrednje socialno jedro

- U1
- U2
- U3
- U4

Med temi učenci obstajajo medsebojne povezave in vzajemne izbire.

Obrobni položaj

- U5

U5 ne prejme nobene pozitivne izbire, kar kaže na socialno izoliranost.

3.3.6 Zaznana priljubljenost (2. vprašanje)

Večina učencev meni, da bosta največ glasov prejela U2 in U3, kar sovpada z dejanskimi rezultati.

To kaže na relativno realno zaznavo socialne strukture v razredu.

3.3.7 Samopodoba (3. vprašanje)

Pričakovano število glasov:

- U1: 2
- U2: 3
- U3: 3
- U4: 3
- U5: 4

U5 pričakuje največ glasov, vendar dejansko ne prejme nobenega, kar kaže na pomembno neskladje med zaznanim in dejanskim sociometričnim statusom.

3.4 Odgovori na raziskovalna vprašanja

1. Kateri učenci dosegajo najvišjo stopnjo priljubljenosti?
   Najvišjo stopnjo dosegata U2 in U3.
2. Ali v razredu obstajajo stabilne podskupine?
   Da. Oblikuje se osrednje socialno jedro (U1–U4), z več vzajemnimi povezavami.
3. Kako pogoste so vzajemne izbire?
   Vzajemne izbire so prisotne med osrednjimi člani skupine, kar kaže na stabilne odnose.
4. Kateri učenci so sociometrično manj vključeni?
   U5 je sociometrično izoliran, saj ne prejme nobene izbire.

3.5 Pedagoške implikacije

Rezultati nakazujejo potrebo po:

- načrtnem vključevanju U5 v skupinske dejavnosti,
- oblikovanju heterogenih skupin,
- spodbujanju sodelovalnega učenja,
- sistematičnem spremljanju socialne klime.

Dolgotrajna izolacija lahko negativno vpliva na čustveno počutje, samopodobo in šolsko uspešnost učenca.

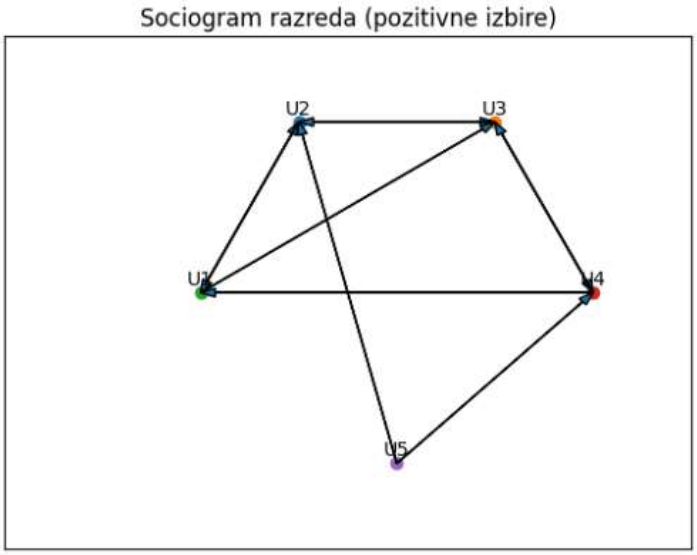

Slika 1: Sociogram razred

Raziskava sociometričnih odnosov v razredu temelji na sociometrični metodi, ki jo je utemeljil Jacob Levy Moreno. Namen analize je bil preučiti socialno strukturo

razreda, sociometrični status posameznih učencev ter morebitne vzorce socialne povezanosti.

Rezultati kažejo, da ima razred relativno jasno strukturirano socialno mrežo. Osrednje socialno jedro tvorijo učenci U1, U2, U3 in U4, med katerimi so prisotne vzajemne izbire, kar nakazuje stabilne socialne odnose in recipročno socialno sprejetost. Najvišjo stopnjo priljubljenosti dosegata učenca U2 in U3, ki prejemata največ pozitivnih izbir ter imata najvišji pozitivni sociometrični indeks (0,75).

U1 in U4 zasedata srednje vključen sociometrični položaj. Njuna socialna integracija je stabilna, vendar ne izstopata kot osrednja nosilca socialne dinamike v razredu.

Posebno pozornost zahteva položaj učenca U5, ki ni prejel nobene pozitivne izbire. Njegov pozitivni sociometrični indeks je 0,00, standardizirana z-vrednost pa −1,82, kar kaže na izrazito odstopanje od povprečja skupine. Takšen rezultat nakazuje socialno izoliranost, ki je lahko povezana z večjim tveganjem za razvoj negativnih psihosocialnih posledic, kot so nižja samopodoba, socialna anksioznost in zmanjšana vključenost v vrstniško skupino.

Raziskava prav tako kaže visoko skladnost med dejanskim sociometričnim statusom in subjektivnim zaznavanjem socialnega položaja pri večini učencev. Izjemo predstavlja učenec U5, ki pričakuje največje število glasov, čeprav jih dejansko ne prejme. To neskladje lahko kaže na pomanjkljiv vpogled v lastni socialni položaj ali na obrambne psihološke mehanizme.

3.6 Izračun sociometričnih indeksov

V raziskavi smo analizirali pozitivne sociometrične izbire (1. vprašanje: »S kom se najraje družiš?«). Skupno število možnih prejetih izbir na posameznika je 4 (ker je v razredu 5 učencev, posameznik ne more izbrati samega sebe).

3.6.1 Pozitivni sociometrični indeks (PI)

Pozitivni indeks smo izračunali po formuli:

Ker ima vsak učenec lahko največ 4 prejete izbire, je imenovalec 4.

Učenec	Prejete izbire	PI
U1	2	0,50
U2	3	0,75
U3	3	0,75
U4	2	0,50
U5	0	0,00

Interpretacija pozitivnega indeksa

- U2 in U3 dosegata najvišji pozitivni indeks (0,75) – visoka stopnja socialne sprejetosti.
- U1 in U4 dosegata srednjo vrednost (0,50) – povprečna vključenost.
- U5 ima indeks 0,00 – popolna odsotnost pozitivnih izbir.

3.6.2 Standardizirani sociometrični indeks (z-vrednost)

Za natančnejšo primerjavo smo izračunali standardizirani indeks (z-vrednost).

Najprej smo izračunali:

- aritmetično sredino prejetih izbir: M = (2 + 3 + 3 + 2 + 0) / 5 = 2
- standardni odklon (SD) ≈ 1,10

Učenec	Prejete izbire	z-vrednost
U1	2	0,00
U2	3	+0,91
U3	3	+0,91
U4	2	0,00
U5	0	−1,82

Interpretacija standardiziranega indeksa

- U2 in U3 sta skoraj en standardni odklon nad povprečjem → sociometrično priljubljena.
- U1 in U4 sta na ravni povprečja.

- U5 je skoraj dva standardna odklona pod povprečjem → izrazito sociometrično ogrožen položaj.

Negativnih izbir v raziskavi nismo zbirali, zato negativni sociometrični indeks ni bil izračunan.

3.7 Strokovno poglobljena interpretacija rezultatov

Rezultati kažejo jasno strukturirano socialno mrežo z diferencirano porazdelitvijo sociometričnega statusa.

3.7.1 Socialna hierarhija

U2 in U3 zasedata osrednji položaj v razredu. Visok pozitivni indeks (0,75) in pozitivna z-vrednost (+0,91) kažeta na stabilno socialno sprejetost. Tak položaj je v literaturi opisan kot »priljubljeni status«, ki je povezan z boljšimi socialnimi kompetencami, večjo samozavestjo ter višjo stopnjo socialnega vpliva.

U1 in U4 dosegata povprečen status. Njuna vključenost je stabilna, vendar nista osrednja nosilca socialne dinamike.

U5 predstavlja sociometrično izoliranega učenca. Njegova z-vrednost (−1,82) kaže na izrazito odstopanje od povprečja. Tak položaj je v raziskavah povezan s povečanim tveganjem za:

- nižjo samopodobo,
- socialno anksioznost,
- zmanjšano učno motivacijo,
- vedenjske ali čustvene težave.

Z vidika razvojne psihologije je dolgotrajna izolacija pomemben dejavnik tveganja, še posebej v manjših oddelkih, kjer je socialni krog omejen.

3.7.2 Skladnost med dejanskim in zaznanim statusom

Zanimiva je analiza samopodobe:

- U2 in U3 pravilno ocenjujeta svoj socialni položaj.
- U5 pričakuje največ glasov, čeprav jih dejansko ne prejme.

To neskladje lahko kaže na:

- pomanjkljiv vpogled v lastni socialni položaj,
- obrambni mehanizem,

- potrebo po večji socialni podpori.

3.8 Besedni opis sociograma

Sociogram prikazuje razred kot socialno mrežo s petimi vozlišči (U1–U5).

Osrednje jedro

V središču mreže sta U2 in U3, ki imata največ vhodnih povezav. Med njima obstaja tudi vzajemna izbira, kar pomeni stabilno in recipročeno socialno vez.

Povezovalni člani

U1 in U4 sta povezana z osrednjim jedrom, vendar imata manj vhodnih povezav. Delujeta kot most med različnimi deli skupine.

Obrobni položaj

U5 nima nobene vhodne povezave. Njegove izbire so usmerjene proti drugim učencem, vendar niso recipročene. V sociogramu bi bil umeščen na obrobje mreže brez povratnih puščic.

Takšna struktura kaže na:

- centralizirano socialno mrežo,
- jasno izraženo jedro,
- prisotnost socialne izolacije.

Sociometrični podatki

Učenec	Prejete izbire	Pozitivni indeks (PI)	z-vrednost	Sociometrični status
U1	2	0,50	0,00	Srednji status
U2	3	0,75	+0,91	Visoka priljubljenost
U3	3	0,75	+0,91	Visoka priljubljenost
U4	2	0,50	0,00	Srednji status
U5	0	0,00	−1,82	Socialna izoliranost

Rezultati potrjujejo, da v razredu obstaja diferencirana socialna hierarhija. U2 in U3 zavzemata centralni socialni položaj, medtem ko je U5 sociometrično najbolj ogrožen z vidika socialne vključenosti.

Z vidika pedagoške prakse je priporočljivo spodbujati vključevanje socialno manj sprejetih učencev v strukturirane skupinske dejavnosti ter sistematično razvijati socialne in komunikacijske veščine.

Sklepno lahko ugotovimo, da sociometrična analiza predstavlja pomembno orodje za razumevanje socialne dinamike razreda in za načrtovanje preventivnih pedagoških ukrepov.

3.9 Pedagoške implikacije (razširjena strokovna razlaga)

Na podlagi analize je priporočljivo:

1. načrtno vključevanje U5 v strukturirane sodelovalne aktivnosti,
2. oblikovanje heterogenih delovnih skupin,
3. izvajanje socialnih veščin in treningov sodelovanja,
4. spremljanje sprememb skozi čas (ponovna sociometrična meritev).

Posebej pomembno je preventivno delovanje, saj je zgodnje prepoznavanje socialne izolacije ključno za preprečevanje dolgoročnih negativnih razvojnih izidov.

4. RAZPRAVA

Raziskovalna naloga je bila usmerjena v celostno preučevanje socialnih odnosov v oddelku 6. razreda OŠPP NIS s pomočjo sociometrične metode. Namen raziskave je bil ugotoviti sociometrični status posameznih učencev, prepoznati morebitne socialne podskupine ter analizirati stopnjo njihove vključenosti v razredno skupnost.

Rezultati empiričnega dela so pokazali, da ima razred jasno oblikovano socialno strukturo z izraženim osrednjim jedrom in obrobjem. Dva učenca (U2 in U3) dosegata najvišji sociometrični status, saj prejemata največ pozitivnih izbir ter izkazujeta vzajemne socialne povezave. Njuna visoka stopnja sprejetosti kaže na stabilno socialno pozicijo, ki je pogosto povezana z boljšimi socialnimi kompetencami in večjo vrstniško podporo.

U1 in U4 zasedata povprečen sociometrični položaj. Njuna vključenost v razredno skupino je stabilna, vendar nista nosilca socialne dinamike. Posebno pozornost pa zahteva položaj učenca U5, ki ne prejme nobene pozitivne izbire. Njegov sociometrični indeks ter izrazito negativna standardizirana vrednost nakazujeta socialno izoliranost. Takšen položaj predstavlja dejavnik tveganja za razvoj težav na področju samopodobe, socialne prilagojenosti in čustvenega počutja.
Raziskava je pokazala tudi relativno visoko skladnost med dejanskim in zaznanim sociometričnim statusom pri večini učencev, z izjemo U5, kjer se pojavlja razkorak med pričakovanim in dejanskim številom prejetih izbir. To kaže na pomembnost spremljanja učenčevega doživljanja lastnega socialnega položaja, saj neskladje lahko vpliva na njegovo psihosocialno prilagajanje.

Ugotovitve potrjujejo teoretična izhodišča sociometrije, ki jih je utemeljil Jacob Levy Moreno, da je razred mogoče razumeti kot socialni sistem, v katerem se oblikujejo različne socialne vloge, položaji moči in stopnje sprejetosti. Sociogram se je izkazal kot učinkovito orodje za vizualno prepoznavanje socialnih vzorcev, saj jasno razkrije osrednje in obrobne člane skupine.

Kljub omejitvam raziskave – majhen vzorec, enkratna izvedba merjenja ter osredotočenost zgolj na pozitivne izbire – rezultati ponujajo pomemben vpogled v

socialno dinamiko razreda OŠPP NIS. Raziskava potrjuje, da je sistematično spremljanje socialnih odnosov v razredu ključno za zgodnje prepoznavanje socialnih tveganj.

Z vidika pedagoške prakse rezultati poudarjajo potrebo po:

- načrtnem vključevanju socialno manj sprejetih učencev v skupinske dejavnosti,
- oblikovanju heterogenih skupin,
- spodbujanju sodelovalnega učenja,
- razvijanju socialnih in komunikacijskih veščin,
- rednem spremljanju socialne klime v razredu.

Sklepno lahko poudarimo, da sociometrična analiza predstavlja pomembno strokovno orodje za razumevanje socialne strukture razreda ter omogoča načrtovanje ciljno usmerjenih pedagoških intervencij. Zgodnje prepoznavanje socialne izolacije in ustrezno ukrepanje lahko pomembno prispevata k izboljšanju razredne klime, večji vključenosti učencev ter k njihovemu celostnemu razvoju.

5. ZAKLJUČEK

Socialni odnosi med učenci pomembno vplivajo na njihovo počutje, samopodobo, motivacijo in učno uspešnost. Razred kot socialna skupina ni zgolj prostor posredovanja znanja, temveč kompleksna socialna mreža, v kateri se oblikujejo vloge, hierarhije in podskupine. Raziskava je pokazala, da sociometrična analiza omogoča poglobljen vpogled v strukturo teh odnosov ter pomaga prepoznati učence z različnimi stopnjami socialne vključenosti.

Posebej pomembno je prepoznavanje učencev z nižjim sociometričnim statusom, saj so ti pogosto izpostavljeni tveganju socialne izolacije in slabše šolske prilagojenosti. V razredih OŠPP NIS je to še posebej občutljivo področje, saj učenci pogosto potrebujejo dodatno podporo pri razvijanju socialnih veščin in vključevanju v vrstniško skupino.

Raziskava potrjuje, da sociometrija ni le raziskovalna metoda, temveč tudi učinkovito pedagoško orodje. Učiteljem omogoča sistematično spremljanje socialne dinamike, načrtovanje skupinskega dela ter izvajanje ciljno usmerjenih intervencij za izboljšanje razredne klime. S tem prispeva k oblikovanju vključujočega in spodbudnega učnega okolja, v katerem se vsak učenec lahko počuti sprejetega in vrednega.

Za prihodnje raziskave bi bilo smiselno spremljati socialne odnose longitudinalno ter analizirati spremembe sociometričnega statusa skozi čas. Prav tako bi bilo koristno raziskati povezavo med sociometričnim statusom in učnim uspehom na širšem vzorcu učencev.

Naloga tako združuje teoretična izhodišča, empirično analizo in praktične pedagoške implikacije ter prispeva k razumevanju socialne dinamike v inkluzivnem razredu.

6. VIRI IN LITERATURA

1. Avramidis, E., & Norwich, B. (2002). Teachers' attitudes towards integration/inclusion: A review of the literature. European Journal of Special Needs Education, 17(2), 129–147.
2. Avramidis, E., in Norwich, B. (2002). Teachers' attitudes towards integration / inclusion: A review of the literature. European Journal of Special Needs Education, 17(2), 129–147.
3. Bukowski, W. M., Laursen, B., & Hoza, B. (2010). The snowball effect: Friendship moderates escalations in depressed affect among avoidant and excluded children. Development and Psychopathology, 22(4), 749–757. https://doi.org/10.1017/S095457941000043X
4. Cillessen, A. H. N. (2009). Sociometric methods in the study of peer relationships. In K. H. Rubin, W. M. Bukowski, in B. Laursen (Eds.), Handbook of peer interactions, relationships, and groups (pp. 79–98). Guilford Press.
5. Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). Research methods in education (8th ed.). Routledge.
6. Coie, J. D., Dodge, K. A., in Coppotelli, H. (1982). Dimensions and types of social status: A cross-age perspective. Developmental Psychology, 18(4), 557–570.
7. Farmer, T. W., Lines, M. M., in Hamm, J. V. (2011). Reconceptualizing peer influence: Shifting the focus from behaviors to interactions. Journal of School Psychology, 49(5), 419–439.
8. Farmer, T. W., McAuliffe Lines, M., & Hamm, J. V. (2011). Revealing the invisible hand: The role of teachers in children's peer experiences. Journal of Applied Developmental Psychology, 32(5), 247–256.
9. Ladd, G. W. (2005). Children's peer relations and social competence: A century of progress. Yale University Press.
10. Moreno, J. L. (1953). Who shall survive? Foundations of sociometry, group psychotherapy and sociodrama. Beacon House.
11. Rubin, K. H., Bukowski, W. M., & Parker, J. G. (2006). Peer interactions, relationships, and groups. V N. Eisenberg (Ur.), Handbook of child psychology: Vol. 3. Social, emotional, and personality development (6th ed., str. 571–645). Wiley.
12. Wasserman, S., & Faust, K. (1994). Social network analysis: Methods and applications. Cambridge University Press.

13. Wentzel, K. R. (2002). Are effective teachers like good parents? Teaching styles and student adjustment in early adolescence. Child Development, 73(1), 287–301.
14. Wentzel, K. R. (2015). Peer relationships, motivation, and academic performance at school. In R. M. Ryan (Ed.), The Oxford handbook of motivation (pp. 1–20). Oxford University Press.
15. Wentzel, K. R. (2015). Teacher–student relationships, motivation, and academic achievement. V J. D. Wright (Ur.), International encyclopedia of the social & behavioral sciences (2nd ed., str. 60–65). Elsevier.

7. PRILOGE

VPRAŠALNIK ZA UČENCE – SOCIOMETRIČNI PREIZKUS

Tvoje ime in priimek:

Navodila za učence:

- Odgovarjaj iskreno, ni pravih ali napačnih odgovorov.
- Vprašalnik je anonimen in se uporablja za razumevanje družbenih odnosov v razredu.
- Vaše odgovore bomo uporabili samo za izdelavo sociograma in analizo socialne dinamike.

Najraje bi se družil/a

S kom v razredu se najraje družiš? Izmed svojih sošolcev izberi 2 učenca in njuni imeni napiši tukaj:

1. _____

2. _____

Največ izbir po tvojem mnenju

Katera dva tvoja sošolca ali sošolki bosta po tvojem mnenju dobila največ glasov? Njuni imeni napiši tukaj:

1. _____

2. _____

Koliko glasov misliš, da boš dobil/a ti

Koliko sošolcev in sošolk misliš, da bo izbralo tebe?

Dodatna izbira za sodelovanje

S katerima dvema učencema bi najraje delil/a aktivnosti (igro, delo v skupinah)?

1. _____

2. _____